

Alle scholen openbaar

Neemt het onderwijs als een van de laatste sectoren afscheid van de verzuiling? De laatste tijd laait weer de discussie op over de vraag of het nog wel van deze tijd is dat er openbare, rooms-katholieke, protestants-christelijke, islamitische en ga zo maar door scholen zijn. School! belicht een aantal standpunten.

Theo Bekker Rector Mondriaan College (openbare scholengemeenschap in Oss)

‘Er is een soort grijsheid ontstaan’

“Ik begrijp het heel goed als ouders willen dat het levensbeschouwelijke opvoedingsklimaat thuis en op school in elkaars verlengde liggen. Maar de praktijk is vaak anders. Er zijn

maar weinig scholen voor bijzonder onderwijs die hun eigen signatuur echt serieus neerzetten. Bijvoorbeeld een katholieke school, zou ook stevige katholieke standpunten moeten innemen, en niet

alleen kerst en Pasen vieren. Geen katholieke school die de aanwijzingen van de paus volgt! Op de meeste bijzondere scholen zijn ook alle kinderen welkom, net als in het openbaar onderwijs. Het is zeker niet zo dat er alleen kinderen op zitten die thuis een specifieke religie of levensovertuiging aanhangen. Een handjevol scholen op de Bible Belt en bijvoorbeeld joodse scholen daargelaten.

In mijn waarneming verschillen openbare en bijzondere scholen dus niet zoveel van elkaar, er is een soort grijsheid ontstaan. En als die verschillen er in de praktijk nauwelijks meer zijn, dan is natuurlijk

de vraag gerechtvaardigd of er wel openbare en bijzondere scholen moeten zijn.

Op dit moment staan wij aan de vooravond van een fusie met een school voor bijzonder onderwijs. ‘Komen de waarden van het openbaar onderwijs hierdoor niet in het gedrang?’, wordt mij dikwijls gevraagd. Integendeel, ik zie juist winst voor het openbaar onderwijs. In onze intentieovereenkomst hebben we namelijk expliciet vastgelegd dat de kernwaarden van het openbaar onderwijs herkenbaar moeten zijn binnen de nieuwe combinatie. Daarmee bereiken we straks dus ook alle leerlingen van onze fusiepartner.”

Wim Kuiper Voorzitter Besturenraad

‘Diepere worteling in eigen levensbeschouwing’

“Ik vind het wenselijk dat er een breed onderwijsaanbod is, van zowel openbare als bijzondere scholen. Overigens heb ik de indruk dat er ook nog steeds behoorlijke consensus over dit model

is. Als we het over levensbeschouwelijk onderwijs hebben, zijn er in mijn optiek belangrijke verschillen tussen openbare en bijzondere scholen. Openbare scho-

len moeten weliswaar aandacht besteden aan levensbeschouwelijk onderwijs, maar daar komt in de praktijk niet altijd voldoende van terecht. Speciale methodes voor levensbeschouwelijk onderwijs vinden op openbare scholen ook nauwelijks aftrek.

Het heeft in mijn ogen een grote meerwaarde als er een relatie is tussen het opvoedingsklimaat thuis en op school. Het is belangrijk dat kinderen – zeker jonge kinderen – goed bekend zijn met c.q. geworteld zijn in hun eigen levensbeschouwing. Juist vanuit deze worteling

zijn ze in staat om de dialoog met andere levensbeschouwingen aan te gaan.

Daarnaast vind ik het waardevol dat een bijzondere school ook écht aandacht kan besteden aan bepaalde vieringen, zoals kerst of Pasen. Op openbare scholen zijn er bij wijze van spreken nóg tien vieringen die aandacht behoeven, al was het maar om niemand tekort te doen. Daardoor blijft het allemaal noodgedwongen heel oppervlakkig of schieten de vieringen er zelfs helemaal bij in. Dat is een enorme verschraling; het is goed om vieringen te vieren zoals ze bedoeld zijn.”

of juist **bijzonder?**

Antoine Bodar Priester, hoogleraar en schrijver

‘Bijzondere scholen moeten weer bijzonder worden!’

“De laatste jaren wordt nogal eens gesuggereerd dat ik het bijzonder onderwijs zou willen afschaffen. Dat ligt genuanceerder. Ik heb niets tegen bijzondere scholen, maar wel tegen bijzondere scholen die net doen alsof ze niets bijzonders hebben. Op een katholieke school zou je dus wat mij betreft ’s ochtends in alle klassen moeten openen met het gebed. En als je dat te ver vindt gaan, zou je toch op zijn minst uit de Bijbel moeten lezen en katho-

liek godsdienstonderwijs moeten geven. Dat je daarnaast ook onderwijs geeft over andere religies en levensbeschouwingen is natuurlijk prima. Maar wat schetst mijn verbazing: op menig katholieke school horen kinderen bij wijze van spreken alleen maar wat slecht is in de katholieke kerk en wat deugt aan andere godsdiensten. Ander punt is dat er vandaag de dag een zeer gevarieerde leerlingenpopulatie op het bijzonder onderwijs afkomt, zeker in de grote steden. Op menig katholieke stadsschool zijn de katholieke leerlingen in de minderheid. Waarom hebben die scholen überhaupt hun deuren wagenwijd opengezet voor andersgelovigen?

Mijns inziens omdat ze zelf niet meer wisten wat het katholieke geloof inhield, dan wel dat ze er een hekel aan hebben gekregen, vooral als het over de moraal gaat. En het is natuurlijk ook een kwestie van economie - zonder leerlingen geen school. Je kunt het duale onderwijssysteem vergelijken met ons omroepbestel. Ik vind het heel interessant dat de regering erop begint aan te dringen dat het zuilenstelsel in ons publieke omroepbestel zich moet bewijzen. Als de VARA niets socialistisch meer heeft, de KRO niets katholieks of de NCRV niets christelijks, kun je die omroepen net zo goed opheffen. Met scholen is dat niet anders.”

liek godsdienstonderwijs moeten geven. Dat je daarnaast ook onderwijs geeft over andere religies en levensbeschouwingen is natuurlijk prima. Maar wat schetst mijn verbazing: op menig katholieke school horen kinderen bij wijze van spreken alleen maar wat slecht is in de katholieke kerk en wat deugt aan andere godsdiensten. Ander punt is dat er vandaag de dag een zeer gevarieerde leerlingenpopulatie op het bijzonder onderwijs afkomt, zeker in de grote steden. Op menig katholieke stadsschool zijn de katholieke leerlingen in de minderheid. Waarom hebben die scholen überhaupt hun deuren wagenwijd opengezet voor andersgelovigen?

Siebre Miedema Emeritus hoogleraar algemene en godsdienstpedagogiek

‘Levensbeschouwelijke vorming op elke school’

‘Mij maakt het niet uit of we een school openbaar of bijzonder noemen. Waar het mij ten principale om gaat, is dat alle leerlingen levensbeschouwelijke vorming krijgen die inhoudelijk ook is verbonden met burgerschapsvorming: kennis van en toe-eigening door de leerlingen. Elke school moet aan deze levensbeschouwelijke vorming op haar eigen wijze invulling kunnen geven. In die betekenis vind ik elke school dus bijzonder. De levensbeschouwelijke vorming die ik voorsta, verschilt sterk van het levens-

beschouwelijke *onderwijs* in de vorm van geestelijke stromingen, dat op veel openbare scholen plaatsvindt en dat een sterk cognitief karakter heeft. Overigens is er ook op openbare scholen ruimte voor levensbeschouwelijke vorming, maar het is een gemiste kans dat deze buiten het kerncurriculum valt, facultatief is en niet gewoon tot de verantwoordelijkheid van de leerkracht behoort. Vertegenwoordigers van het openbaar onderwijs benadrukken graag dat alle leerlingen welkom zijn op de openbare school. Maar met het toelaten van leerlingen die verschillende godsdiensten en/of levensbeschouwingen representeren, ben je er nog niet. Pedagogisch ge-

sproken begint het dan pas! Om de levensbeschouwelijke vorming daadwerkelijk invulling te geven, is een omslag nodig van passieve neutraliteit naar actieve pluriformiteit. In veel open christelijke en islamitische scholen is sprake van een levensbeschouwelijke pluriformiteit van leerlingen en leraren. Openbare scholen kunnen veel leren van de voortreffelijke manier waarop deze scholen - vanuit de eigen identiteit - de levensbeschouwelijke vorming inhoud geven. Ik zou het toejuichen als openbare en bijzondere scholen op dit gebied veel intensiever met elkaar samenwerken of zelfs fuseer en dus niet alleen in situaties waarin één van de partijen met opheffing wordt bedreigd.” <

spoken begint het dan pas! Om de levensbeschouwelijke vorming daadwerkelijk invulling te geven, is een omslag nodig van passieve neutraliteit naar actieve pluriformiteit. In veel open christelijke en islamitische scholen is sprake van een levensbeschouwelijke pluriformiteit van leerlingen en leraren. Openbare scholen kunnen veel leren van de voortreffelijke manier waarop deze scholen - vanuit de eigen identiteit - de levensbeschouwelijke vorming inhoud geven. Ik zou het toejuichen als openbare en bijzondere scholen op dit gebied veel intensiever met elkaar samenwerken of zelfs fuseer en dus niet alleen in situaties waarin één van de partijen met opheffing wordt bedreigd.” <

De spil in de wijk

De Joop Westerweelschool, gelegen middenin de Amsterdamse Baarsjes, is een TOPschool. De school verdient dit predicaat vanwege haar maatschappelijke betrokkenheid en inspanningen op het gebied van actief burgerschap.

‘Onze school heeft echt een maatschappelijke rol in de wijk, qua opvoeding en onderwijs. Om die rol waar te maken, proberen we zoveel mogelijk mensen bij de school te betrekken’, vertelt leerkracht Marieke Steverink. De school werkt daarom niet alleen samen met voor de hand liggende partners als

de tussen- en buitenschoolse opvang en het (sport)buurtwerk, maar ook met een organisatie als Amsterdamverbindt. Deze zorgt voor een flink aantal vrijwilligers die bijvoorbeeld helpen met lezen, Engels, aardrijkskunde en natuuronderwijs.

Marieke Steverink: ‘De vrijwilligers zijn voornamelijk bewoners van Oud-Zuid of mensen die werken in het lokale bedrijfsleven. Stuk voor stuk maatschappelijk betrokken mensen, die graag een bijdrage willen leveren aan een school zoals die van ons.’

Ook tijdens de Nationale Voorleesdagen en rond 4 en 5 mei komen externen de school in. ‘De afgelopen jaren zijn er al veel bekende sporters en BN’ers komen voorlezen, bijvoorbeeld Wim Kok en Co Adriaanse. Ed van Thijn en Judith Belinfante waren hier om over hun ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog te vertellen. En ook Bart Westerweel, zoon van degene naar wie onze school is vernoemd, brengt elk jaar een bezoek aan groep 8. Hij is al een paar keer mee geweest op een excursie naar Kamp Vught. Mooiere geschiedenislessen kun je toch niet krijgen!’

Steentje bijdragen

De school haalt niet alleen de buitenwereld naar binnen, maar levert zelf ook een actieve bijdrage aan de buitenwereld. Zo gaat een aantal teamleden binnenkort koken voor daklozen; het geld voor de maaltijd legt het team zelf bij elkaar. Ook de leerlingen leren om een steentje bij te dragen aan de maatschappij. ‘We organiseren jaarlijks een sponsorloop. De afgelopen vijf jaar ondersteunden we War Child en daarvoor vijf jaar Cliniclowns. Binnenkort kiezen we een nieuw doel. Dat doen de kinderen zelf. Drie organisaties mogen zichzelf ko-

men presenteren, de kinderen maken de keuze’, aldus Steverink.

Blonde koppies

De school hecht bijzonder veel waarde aan een goede relatie met ouders. Thea Koster, intern begeleider van de bovenbouw, legt uit: ‘Wij trekken echt samen met de ouders op, we beschouwen hen als onze partners. We informeren ze over alles wat hier gebeurt, en we hebben een ouderkamer, waarin we lessen en activiteiten voor ouders verzorgen.’

Een mooi voorbeeld van de betrokkenheid van ouders is een ouderinitiatief om de school gemengd te maken. Thea Koster vertelt hoe de school begin 2012 in contact kwam met een vader uit de buurt die op zoek was naar een geschikte school voor zijn kind. ‘Hij kende onze school niet persoonlijk, maar wist dat ze bekendstond als ‘zwarte school’. Hij is in eerste instantie vrijwilligerswerk komen doen en was heel positief over de sfeer, de rust, het werken en het onderwijsaanbod. Wat hem betreft moesten meer ouders uit de doelgroep die hij representeerde, de witte ouders, kennismaken met de school. Dat ging hij in zijn kennisgeving regelen. Zo is het balletje gaan rollen en inmiddels zien we steeds meer blonde koppies in de klas verschijnen. De onderbouwgroepen zijn al behoorlijk gemengd. Wij zijn hier natuurlijk enorm blij mee, zo kan de school een goede afspiegeling van de wijk worden, waarin kinderen met uiteenlopende achtergronden met elkaar leren en leven.’

Actief burgerschap

Naast maatschappelijke betrokkenheid krijgt de Joop Westerweelschool de TOP-status voor de inspanningen op het

TOP-scholen met de E-factor

Dit is de tiende aflevering van een reeks artikelen over TOP-scholen. TOP staat voor Talentvol Openbaar Praktijkvoorbeeld. TOP-scholen zijn Excellent in een bepaald domein: ze hebben de E-factor!

VOS/ABB wil hiermee laten zien dat goed onderwijs meer is dan prestaties op het gebied van taal en rekenen. Werkt op een TOP-school of kent u zo'n school? Stel die school dan kandidaat via excellent@vosabb.nl. **De criteria waaraan TOP-scholen moeten voldoen, staan op www.vosabb.nl.**

De mediators van de Joop Westerweelschool hebben hier net een certificaat ontvangen uit handen van burgemeester Van der Laan.

‘Als mediator moet je geduld hebben’

gebied van actief burgerschap. De Joop Westerweelschool werkt al tien jaar met het programma De Vreedzame School. Marieke Steverink: ‘Dit biedt ons een geweldig kader om te werken aan sociale competenties en democratisch burgerschap. Toen wij destijds begonnen met Vreedzaam gebeurde hier nogal eens wat: conflicten, onverdraagzaamheid, dat soort dingen. De Vreedzame School is een preventief programma, waardoor kinderen meer respect en begrip voor elkaar krijgen. Het programma heeft ongelofelijk veel invloed gehad op de sfeer in de school en in de groepen. De kinderen zijn qua sociale contacten erg gegroeid: ze gaan prettiger en respectvoller met elkaar om en staan meer open voor andere kinderen. En als er nog wel eens een conflict is, dan wordt dat eerder besproken en goed opgelost.’

Problemen oplossen

Bij dat oplossen van conflicten spelen mediators een rol: speciaal opgeleide leerlingen uit groep 7 en 8. Imane en Ste-

fan zijn sinds oktober mediator. Zij ontvingen hiervoor onlangs een certificaat uit handen van Amsterdams burgemeester Eberhard van der Laan. ‘Het was heel leuk en spannend om de burgemeester te zien en om met hem op de foto te gaan’, vertelt Imane.

Tijdens de training hebben de mediators geleerd hoe zij conflicten tussen leerlingen kunnen oplossen. Daarvoor gebruiken ze een stappenplan. Stefan legt uit: ‘We hebben geleerd dat je als mediator geduld moet hebben. De kinderen moeten eerst proberen om zelf hun problemen op te lossen. Als ze er niet uitkomen, geven wij een tip. En als het dan nog niet lukt, gaan wij ze helpen om het op te lossen. En als dat ook niet lukt, gaan we naar de juf of meester.’

Imane vindt het fijn om op een Vreedzame School te zitten. ‘We mogen over veel dingen meepraten en bedenken zelf de klassenregels. Er zijn hier op school niet veel problemen. We spelen en praten heel veel met elkaar en niemand lacht je uit om bijvoorbeeld je huidskleur.’ <

Wie was Joop Westerweel?

Joop Westerweel wordt in 1899 geboren en is al op jonge leeftijd een overtuigd pacifist. Als hij als onderwijzer in Nederlands-Indië werkt, is hij daar de eerste principiële dienstweigeraar. Na terugkomst in Nederland werkt hij onder meer in De Werkplaats (van Kees Boeke) en op een Montessori-school in Rotterdam. Al voor de oorlog organiseert Westerweel de opvang van en het onderwijs voor Duitse en Pools-Joodse vluchtelingen. Vanaf 1940 is hij actief in het verzet. In 1944 wordt hij gearresteerd tijdens een verzetsactie en komt terecht in concentratiekamp Vught. Op 11 augustus 1944 is hij gefusilleerd. Naar schatting zijn 300-400 mensen door Westerweel en zijn collega's geholpen, van wie een groot deel heeft kunnen ontkomen.